

УДК

МОНІТОРИНГ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бараннік Ігор Олексійович, аспірант кафедри менеджмента та бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків,

Міненкова Олена Вадимівна, викладач кафедри вищої математики і ЕММ Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків

Анотація — Наведено фактори зовнішнього середовища, які впливають на діяльність промислових підприємств в сучасних умовах. Уточнено зміст технології моніторингу факторів зовнішнього середовища. Представлено результати моніторингу дії сприятливих та дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища вітчизняних підприємств.

Ключові слова — зовнішнє середовище, моніторинг, фактори впливу, промислові підприємства.

В сучасних складних соціально-економічних умовах фактори зовнішнього середовища спричиняють основний вплив на діяльність вітчизняних промислових підприємств. Це пояснюється тими глибокими зрушеннями, що відбуваються в Україні. Провідними фахівцями з питань управління діяльністю підприємств рекомендується виокремлювати такі фактори зовнішнього середовища: економічні фактори (темпи інфляції, платіжний баланс країни, рівень зайнятості та інші); політичні фактори (визначаються політичною ситуацією в країні); ринкові фактори (розподіл доходів населення, рівень конкуренції в галузі, демографічні умови, що змінюються, бар'єри проникнення на ринок та інші); технологічні фактори (обумовлені змінами в технологіях виробництва, застосування інформаційних систем у проектуванні і наданні товарів та послуг); фактори конкуренції (обумовлені головними конкурентами, реальними і потенційними загрозами з їхньої сторони); фактори соціального характеру (традиції, звички, ставлення людей до роботи, смаки і психологію споживачів та інші); міжнародні

фактори (активність іноземних підприємств, що є конкурентами на внутрішніх та зовнішніх ринках); правові фактор (закони й інші правові акти, що встановлюють права, відповідальність, обов'язки організації, що регулюють діяльність, включаючи обмеження на окремі її види, визначальні форми і методи захисту інтересів та інше) [1, 2]. При цьому розрізняють зовнішні фактори, які безпосередньо діють на підприємство та зовнішні фактори, що опосередковано впливають на підприємство. Кожний з перерахованих факторів зовнішнього середовища може відображати або загрозу, або нову можливість, яка є сприятливою для діяльності підприємства. Особливу загрозу для діяльності промислових підприємств складають дестабілізуючі фактори зовнішнього середовища.

Для забезпечення стійкості функціонування підприємство має моніторити дію факторів зовнішнього середовища. Згідно визначення моніторинг (англ. *monitoring*) є сукупність наукових, технічних та технологічних, організаційних і інших засобів, які забезпечують регулярний, систематичний контроль (стеження) за станом, змінами та тенденціями розвитку. За методологічним підходом щодо сутності моніторингу це є перманентний процес, який передбачає вимірювання, порівняння, оцінку, аналіз величин ознак для виявлення закономірностей, тенденцій та змін ознак об'єкта, явища чи процесу. Тому моніторинг відносить до системи управління діяльністю підприємства в складі його методів та інструментів, що є системою правил та процедур вирішення різних задач управління з метою забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Моніторинг факторів зовнішнього середовища має бути методично організованим процесом. Аналіз робіт відомих вчених з проблем управління підприємством показав, що технологічно моніторинг слід проводити за етапами: визначення змістовної суті об'єкту моніторингу; визначення сукупності ознак, за якими буде моніторитись об'єкт в економіці; формування системи показників, що дозволяють провести моніторинг даного об'єкту; визначення сили та напрямку дії факторів зовнішнього середовища для виокремлення факторів, що позитивно впливають на діяльність підприємства (сприятливих) та факторів, що негативно впливають, тобто є дестабілізуючими факторами; встановлення рейтингу впливу сприятливих факторів зовнішнього середовища та окремо рейтингу впливу дестабілізуючих факторів; обчислення взаємозв'язку між двома групами факторів; встановлення результуючої сили комплексного впливу всіх сприятливих та дестабілізуючих факторів на діяльність підприємства.

Так, на разі дія економічних факторів зовнішнього середовища для промислових підприємств є надзвичайно негативною. Згідно даних Світового банку за перше півріччя 2015 р. реальний ВВП в Україні впав на 16% в порівнянні з минулим. Промисловість зазнала падіння на 20,5% у порівнянні з минулим роком. Девальвація національної валюти в квітні досягла 60,9%. Падіння економічних показників призвело до збільшення рівня бідності та безробіття в країні. При цьому фіскальна консолідація стабілізувала загальний бюджетний дефіцит країни. Узагальнення представлені Світовим банком констатують, що перспективи економічного розвитку країни підлягають серйозним ризикам падіння: 1) ескалація конфлікту, яка може в подальшому налякати інвесторів і викликати падіння довіри споживачів, а також зруйнувати промисловий потенціал, 2) світове зменшення цін на товари, що може негативно вплинути на умови торгівлі України, та 3) уповільнення реформ, яке може знову підвищити структурні дисбаланси та відкласти надання офіційної фінансової допомоги. Проте поряд з дестабілізуючими факторами є сприятливі фактори зовнішнього середовища. До них

відноситься потужна підтримка групи Світового банку влади в Україні у реалізації програм реформ, мета якої полягає в середньостроковій стабілізації банківської системи та відновленні фінансового посередництва. Реалізація проекту удосконалення системи соціальної допомоги в Україні (ПУССД) та програми Позик на підтримку політики розвитку (ППР) сприяли активному політичному діалогу про точність надання адресної допомоги. Сприятливим фактором зовнішнього середовища є допомога Групи Світового банку щодо поліпшення державних послуг та системи державних фінансів та поліпшення бізнес-клімату, яке дасть змогу розблокувати економічний потенціал України.

Сприятливі фактори зовнішнього середовища значно зменшують негативну дію дестабілізуючих факторів.

Отже, до технології моніторингу факторів зовнішнього середовища підприємства слід включити пропоновані етапи. Це дозволить визначити реальну силу впливу факторів зовнішнього середовища промислового підприємства.

Список використаної літератури

1. Гордієнко П. Л., Дідковська Л. Г., Яшкіна Н. В. Стратегічний аналіз: навч. посібн. – К.: Алерта, 2011. – 520 с.
2. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П. Я. Попович. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 630 с.
3. Гонtareва В. Доповідь на пленарному засіданні Верховної Ради України / В. Гонtareва // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 2(228). – С. 5-10.
4. Партнерство Світовий банк – Україна. Огляд програм в країні жовтень 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.worldbank.org/eca/snapshots/ukraine/uk/

Автори

Бараннік Ігор Олексійович, аспірант кафедри менеджмента та бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, barannik@ukr.net

Міненкова Олена Вадимівна, викладач кафедри вищої математики і ЕММ Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків

Тези доповіді надійшли 04 лютого 2016 року.

Опубліковано в авторській редакції

